

RUDAR

... Glasilo slovenskih rudarjev ...

Izhaja trikrat na mesec in sicer vsak prvi, drugi in četrti četrtek v mesecu, z datumom naslednjega dne. Naročnina znaša za celo leto 4 krone, za pol leta 2 kroni in za četrt leta 1 krono. Posamezne številke po 10 vinarjev. Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravnništvo lista je v Zagorju ob Savi.

O delu in o plači za delo.

Kakor znano, je plača za delo tista vsota, ki se plača za storjeno delo. Ali z drugimi besedami: plača izraža ceno dela, češ, kolikor je tvoje delo vredno, toliko si plačan zanj. Vrednost katerega blaga pa lahko izrazimo z vrednostjo kateregakoli drugega blaga, na primer: tale miza ima tisto vrednost kakor tile trije stoli ali tale omara ali tale moja obleka. Vsakokrat je tu vrednost mize izražena na drug način. Prav tako pa lahko izrazimo vrednost mize z denarjem, na primer: miza je vredna dvajset kron.

Tako dobimo ceno mize. Ker torej beseda „cena“ nič drugega ne pomeni kakor „v denarju izraženo vrednost“, mora tudi delavska plača pomeniti v denarju izraženo „vrednost dela“, ako hoče veljati za „ceno dela“.

Videli smo, da vrednost sama nima nič drugega kakor delo. Ni vsako delo vredno, ali vsaka vrednost je delo. Toda potem delo vendar nima nikake vrednosti in pojem „vrednost (ali cena) dela“ je nezmiseln! To bi bilo prav tako, kakor če bi dejali „vrednost vrednosti“ ali „delo dela“, kar očitno nima nikakega zmisla. Iz tega sledi z železno nujnostjo, da delavska plača ni cena dela, in da smo se zopet dali voditi od dozdevnosti. Treba je spoznati, kako je pravzaprav s to stvarjo.

Recimo, da je delavska plača res „vrednost dela“ in vprašajmo se, kako se vendar ta vrednost določi. Ta vrednost se določi po delu, ki ga potrebuje, da se izdelajo. To se pravi z drugimi besedami: vrednost dela je tista množina dela, ki ga je treba, da se delo izvrši.

Vzemimo si za primer tvorniško izdelovanje srajc in se vprašajmo: Katero delo je potrebno, da se izvrši delo za srajco? Odgovor je lahak. Da more delavec izdelovati v tvornici srajce, mora se najprej tega dela naučiti, kaj tega mora tudi skrbeti za svojo telesno moč in zdravje, da lahko dela, kajti ako zboli, izgubi zmožnost za delo. Za telesno moč in zdravje pa potrebuje delavec življenskih potrebščin, predvsem hrane. Te življenske potrebščine dajo delavcu moč za delo, zmožnost za delo. Ako delavec v tvornici za srajce vsak dan uporabi potrebno množino hrane, tedaj dobi zmožnost,

da izdeluje srajce. Zmožnost za delo seveda pa še ni delo samo; lahko, da delavec kljub svoji moči in zmožnosti za delo ne dobi dela. Življenske potrebščine, ki jih delavec rabi ne izražajo torej „že vrednosti dela“, ampak samo vrednost delovne moči. Tako smo prišli do pravega izraza.

Plača za delo je cena delovne moči. Plača za delo se da torej določiti čisto naravno na tisti način kakor vrednost kateregakoli blaga: namreč po vrednosti delovne moči, to se pravi po tisti množini dela, ki ga je potreba, da se izdelajo tiste življenske potrebščine, ki dajo delavcu moč za delo.

Kar torej kapitalist kupi od delavca, ni delo, kakor se splošno misli, ampak je delovna moč, zmožnost za delo. To delovno moč uporablja skupno s stroji, surovinami itd. za izdelovanje, medtem ko delovna moč dela, ustvarja vrednost. Nikjer pa ne stoji zapisano, da je vrednost, ki jo ustvari delovna moč, prav tako velika kakor vsota, ki se plača za delovno moč. Ravno nasprotno: bistvo današnjega kapitalističnega družabnega reda tvori ravno dejstvo, da je vrednost vsakega blaga ki se je izdelalo, mnogo večja, kakor pa so stroški za izdelovanje.

S tem je stvar razjasnjena in jasno kakor beli dan, zremo izvor dobička: Tvorničar lahko proda trgovcu blago za manjšo ceno, kakor je blago samo vredno, vendar pa je ta cena še vedno mnogo večja, kakor pa so bili stroški, da se je blago izdelalo; trgovec proda blago za tisto vsoto, kakor je vredno. Tako imata obadva dobiček, čeprav kupi kupec blago za resnično ceno.

Vendar pa ne ostane ves preostanek v rokah tvorničarjev in trgovcev, temveč ti morajo dati dele tega preostanka kot obresti, dividende, rente itd. drugim kapitalistom. Dobiček pa imenujemo samo tiste dele preostanka, ki ostane v rokah tvorničarjev in trgovcev. Ves preostanek to je vso tisto vsoto, ki se jo dobi za blago več, kakor je veljalo izdelovanje, pa imenujemo po znamenitem sociologu Marxu nadvrednost.

In velika zasluga Marxova je, da je pojasnil nastanek nadvrednosti. Kapitalist plača delavcu manj, kakor je vredna njegova delovna moč. Kajti ako bi plačal kapitalist delavcu toliko ko-

likor je vredna njegova delovna moč, potem bi ne imel nobenega dobička. Zato stremi podjetnik za tem, da mu ustvarijo delavci mnogo večjo vrednost, kakor jo on plača. Delavec naredi kapitalistu že v par urah toliko kolikor mu plača kapitalist; ves ostali čas dela samo za kapitalistov dobiček. Delavci bi lahko delali polovico manj časa, kakor delajo dandanes, ako bi se jim njih delovna moč tako plačala, kolikor je v resnici vredna. Šele tedaj, kadar se to uresniči, kadar bodo popokali okovi kapitalizma, kadar se ne bo delalo za dobiček posameznega mogočnika, ampak za potrebo vse človeške družbe, šele tedaj bo nastopilo človeštvo svetlo cesto do svobode in napredka. Za to pa je treba neutrudnega dela, treba je postaviti nasproti mogočno organiziranemu kapitalizmu mogočno organizacijo vseh tistih, ki jih je zaslužil kapitalizem. Šele tedaj bomo lahko upali na zmago.

Nekaj glavnih pravil za strokovno gibanje.

Mir, premišljenost in vztrajnost so glavni stebreniki zdravega strokovnega gibanja. Te dobre lastnosti so neobhodno potrebne za uspevanje slehernega strokovnega gibanja. Kajti te lastnosti preprečijo nepremišljene in škodljive ukrepe, odpravijo napake, jamčijo za uspeh in vodijo k zaželenemu uspehu.

Nepotrpežljivost, prenapetost in prevelika razburjenost so delavstvu že često usodepolno škodovale. Zgodovina strokovnega gibanja nam lahko navede lepo število primerov, ki jasno pričajo, da je delavstvo vsled pomanjkanja treznega in zdravega prevdarka že pogosto doživelo hude poraze, ki so imeli dolgoletne zle posledice, preden so se rane zacelile.

Te stavke smo zato napisali, da moremo tem temeljiteje govoriti o zlu, ki ga žalibog pogosto opažamo v strokovnem gibanju in ki povzroča delavstvu občutno škodo. Mi mislimo s tem nepotrpežljivost in vihravost, ki ju pogosto opažamo v raznih podružnicah in vplačevalnicah, zlasti v tistih, ki so se šele pred kratkim ustanovile. Ta vihravost in nepotrpežljivost se opaža v tem-le pojavu: Delavci hočejo

LISTEK.

O koleri.

Piše dr. Zarnik Tomo, Zagorje ob Savi.

(Dalje.)

Varstvene odredbe.

Če se bliža kakemu kraju kolera, treba se je že naprej pripraviti, da se izpodkopljejo tla strašnemu sovražniku, ne pa roke navskriž dejati in upati, da kolere ne bode. Če niso ljudje že vnaprej pripravljeni postanejo zmedeni in se vdajo v usodo. Sploh pa kolera lahko pri današnjih prometnih zvezah kar naenkrat nastopi v kakem kraju, ki je na stotine kilometrov oddaljen od epidemičnega kraja. Treba je torej gledati na največjo snažnost v hiši in zunaj hiše. Vse ceste in pota naj se sproti očiščujejo različnih odpadkov živine, ostankov jedil, gnilih stvari itd. Cestni jarki in kanali naj se popravijo, osnažijo in uredijo tako, da se voda iz njih lahko odteka. Vse grebenične in gnojne jame morajo biti zadelane

in dobro prekrte. Treba jih je izprazniti, da ob deževju gnojnice vsled prenapolnenosti ne odteka. Gnoj naj se odpravi iz dvorišč in bližine stanovanj na polje. Mlakuže in stoječa voda blizu hiš naj se odvodi. Županstvo naj prepove vsako onesnaženje skozi ali mimo vasi tekočih voda, studencev in vodnjakov. Iz stranišč se ne smejo vpeljati kanali v tekočo vodo, ravno tako se ne smejo metati smeti v tekočo vodo, ki služi za pranje, kuho ali celo za pijačo. Najboljše je, če se smeti sproti sežgo. Vodnjaki morajo biti vedno dobro pokriti in tako zaprti, da jih otroci ne morejo odpirati. Uporaba vodnjakov v neposredni bližini grebeničnih jam ali gnojnica naj se prepove.

Po gostilnah naj vlada največja snažnost. Tla, stoli in mize naj se umijejo dvakrat na teden z vročo vodo in milom ali pa z razkuževalno tekočino. Prah naj se obriše povsod z mokro cunjjo, ki se potem izkuha. Največja važnost naj se posveti izpiranju in umivanju steklenic in kupic. Zato naj se rabi čista studenčnica, katera naj se pogosto premenjuje. Krožniki, vilice noži naj bodo najčistejše osnaženi. Vsaka obrisača in vsak prt, če se le nekoliko zamaže naj se odda precej v

v perilo. Kruh, žemlje naj ne stoji v odprtih kosarjah na mizi, ampak daje naj se raje sproti na zahtevo v posameznih kosih. Ostanki jedil in pijač naj se precej odstranijo, odnosno proč zlijejo. Muhe naj se preženo iz gostilniških prostorov. Skrbi naj se za dobro ventilacijo gostilniških prostorov. Sploh bi take razmere morale vedno biti po gostilnah ne pa samo, če grozi kaka nalezljiva bolezen.

Gospodinje naj gledajo, da je doma po sobah, v kuhinji in v kletih vse čisto in snažno. Sadje, kruh, naj se ne puščajo na mizi ampak naj bode vedno v omari zaprto. Ostanki jedil naj se nemudoma odpravijo po jedi iz sobe, ravno tako rabljeno jedilno orodje. V stanovanju naj se ne trpi muh, v kuhinah ne kokoši.

Na stopnjicah, hodnikih, v veži in dvorišču naj se odpravi vsaka nesnaga sproti. Tla sob in kuhinj naj se vsak teden po dvakrat umijejo z vročo vodo in milom.

V okolici hiše ni trpeti nobene nesnage. Ravno tako je gledati na snažnost v hlevih svinjskih in kurnikih.

(Dalje.)

breobzirno naprej, medtem pa pozabijo na najvažnejše stvari in ako zadenejo na ovire, tedaj pa jih mahoma mine ves pogum, izgube veselje do združevanja in komaj razvijajoča se organizacija prične žalostno razpadati.

To lahko opazujemo še dandanes. Delavci, ki so se zbudili iz svoje zaspanosti in se organizirali, stopijo takoj na dan s svojimi zahtevami proti podjetniku, da se jim izboljša njih življenski položaj. Delavci izjavijo glasno, da jih mora organizacija podpirati v njih boju.

Tako postopanje se da dušeslovno prav lahko razložiti. Leta in leta izkoriščani delavec se je tuptam zavedel, da mu dela podjetništvo krivico. Zdaj pa mu je organizacija pokazala pot, kako se lahko oprusti tega nepravilnega zatiranja in stiskanja. Delavec se poprime z obema rokama tega sredstva in se priklopi modernemu strokovnemu gibanju. Zdaj pa bi rad prejkoprej olajšal svojo težko usodo in zato sili, naj se s pomočjo njegove organizacije podjetnik prisili, da se ukloni njegovim zahtevam.

Tako ravnanje se torej da čisto lahko razložiti. Vendar pa je napačno in nepremišljeno in lahko delavstvu mnogo škodi. Kajti ti nepotrpežljivi so sicer ravnokar dobljeni za organizacijo, nikakor pa še nimajo tistega izkustva in tiste prepotrebne preudarnosti, kakor jo imajo tisti delavci, ki so že dolgo vrsto let člani strokovne organizacije. K tej vihravi nepotrpežljivosti se pridruži še nevednost v strokovnih zadevah, in na ta način se prav lahko dogodi huda nezgoda in neprimolj, ako ne posežejo takoj vmes izkušeni in previdni možje, ki zopet zvodijo voz strokovne organizacije na pravi vojni tir.

Ako so delavci ustanovili podružnico oziroma vplačevalnico, to še ni vse. To kaže samo, da so se delavci predramili iz svoje malobrižnosti in da hočejo skupno s svojimi tovariši stremeti za izboljšanjem svojih življenskih razmer.

Ako pa hoče katerakoli organizacija pravilno delovati, tedaj se nikakor ne sme zadovoljiti samo z ustanovitvijo podružnice oziroma vplačevalnice, češ, zdaj je pa že vse dobro. Predvsem se mora uriti tudi vzajemnost organiziranih delavcev. Treba je, da se vrste delavstva tesno strnejo in da delajo posamezni člani drug za drugega. Organizirani delavci se morajo strniti v eno mogočno bojno vrsto, ustvariti se mora edinost in sloga, edinost v mislih, smotrih, namenih in dejanjih.

Zato pa je treba vztrajnosti. Kadar pa se vse to doseže, tedaj pa tudi lahko pričakujemo plačila za trud. Kajti tedaj bomo gotovo dosegli uspeh, ob prvi ugodni priliki!

Torej potrpežljivost in čas sta pri strokovnem gibanju neobhodno potrebna. Ako se hoče kaka podružnica takoj po ustanovitvi udeleževati boja za izboljšanje življenskih razmer svojih članov, ravna jako nepravilno. Kajti treba je še dolgotrajnega pouka in izobraževanja, preden delavci vedo, kako je treba rabiti orožje njih strokovne organizacije.

Zgodi se tudi, da taka nanovo ustanovljena podružnica ne pozna niti najpoglavitejših pravil ne, ki so potrebna za vodstvo gospodarskega boja. Vsako gibanje, ki utegne povzročiti gospodarski boj, se mora temeljito premisliti, ali bo imelo uspeh ali ne, ali je uspeh sploh mogoč. Tu se mora tudi pretuhtati, ali so si organizirani delavci svesti, da bodo stopili njih neorganizirani tovariši z njimi složno v boj proti podjetniku. Da pa bi to spoznala pravkar ustanovljena organizacija, pa je skoraj nemogoče. Nadalje pa je velike važnosti, da se računa z gospodarskim položajem dotične stroke. In tu nikakor ne zadostuje, da se poznajo samo krajevne razmere, treba je dobro poznati ves obširni trg v domači državi kakor tudi v tujih. Celo tedaj, ako se je vse to storilo, šele tedaj se sme upati na uspeh.

Končno bi še nekaj omenili. Vse podružnice ene in iste organizacije se nikakor ne smejo istočasno udeleževati boja. Treba je pogledati, ali so sredstva za boj zadosti velika. Zato je potrebno, da se vplačevalnica pred bojem posvetuje z osrednjim vodstvom skupne organizacije. V osrednjem vodstvu morajo vedno imeti jasen pregled o gibanju vseh svojih podružnic. To je potrebno že zategadelj, da se more temeljito premisliti, ali je skupna blagajna zadosti močna, da prenese vse stroške in izdatke.

Torej vidimo, da se mora pri plačilnih gibanjih na marsikaj ozirati, kar je jako nujno, ako se hoče doseči uspeh. Zato pa je potreben mir, hladno premišljanje in vztrajnost. Samo tako se lahko doseže trajen uspeh. To naj si zapomnijo predvsem tiste podružnice in vplačevalnice, ki so se šele ustanovile; to jim bo v veliko korist. Toda tudi marsikatera starejša podružnica in vplačevalnica naj si zapomni ta pravila. Ako se bodo ravnale vse podružnice in vplačevalnice po teh pravilih, potem bo tudi organizacija rastla, cvela in uspevala; življenski položaj svojih članov bo izboljšala počasi, toda gotovo.

Delajte torej tako, kakor smo dejali: mirno, premišljeno in vztrajno! Zakaj, to so glavna pravila, ki morajo prevevati slehnega strokovno organiziranega delavca! Ta pravila so v korist vsakemu delavcu in obenem pospešujejo razvoj organizacije.

Kapitalistični poskusi.

Pred kratkim bi bil kmalu izbruhnil v Nemčiji ogromen gospodarski boj, ki bi imel vsled svoje velike obsežnosti silne posledice. V nemški kovinski industriji bi bilo namreč kmalu prišlo do velikanskega izpora in sicer zato, ker niso hoteli stavkujoči delavci v ladjedelnicah na delo. Načrt nameravanega izpora je bil tako-le izdelan: izmed vsakih sto delavcev naj bi se jih izprlo šestdeset in sicer samo tistih, ki so člani socialnodemokratskih delavskih organizacij, medtem ko naj bi se prizaneslo krščanskim in narodnim organizacijam. Vendar pa se je ta razpor sedaj pomiril in tako ni prišlo do boja, ki bi nudil naravnost velikanski prizor; saj bi stalo v boju nič manj kakor 420.000 delavcev s svojimi družinami, tako da lahko štejemo okoli en milijon ljudi, ki bi bili prizadeti v tem ogromnem gospodarskem boju. Kakor že rečeno, se je za enkrat stvar pomirila; gotovo pa je, da lahko pričakujemo v najbližji bodočnosti takih bojev in ne le v Nemčiji, ampak po vseh državah z razvito industrijo, torej tudi v Avstriji.

Čeprav se je stvar pomirila, vendar ne smemo vsega pojava prezreti, ne da bi si ga natančneje ogledali. Kajti tudi bojni načrt podjetnikov je zanimiv. Ta načrt ni nov; podjetniki so ga zadnje čase uporabljali, kjerkoli so ga mogli. Ta načrt pa je, da bi zlomili in strli moč delavcev ter da bi uničili strokovne organizacije. Ta načrt nikakor ni osamljen v sedanjih gospodarskih bojih; vedno in vedno prihajajo poročila iz raznih strok, da podjetniki povsod stopajo s tem sredstvom. Namen podjetnikov je seveda jasen; radi bi popolnoma uničili delavce in njih organizacije ter jih uklenili v najhujšo kapitalistično sužnost. To je namen podjetnikov; kdor pa bi morda še vedno dvomil o tem namenu, temu bode za vedno razpršila te dvome izjava predsednika nemške kovinske industrije Vorsiga. V Berlinu, glavnem mestu Nemčije, izhaja list „Berliner Tagblatt“, ki je najuglednejši nemški meščanski list. In temu listu se je izjavil Vorsig takole:

„Izpor je samo vprašanje moči, ali bolje rečeno, izpor je denarno vprašanje. Skupna zveza podjetnikov kovinske industrije namerava z izporom izprazniti blagajne strokovnih organizacij. Da premoženje organizacij ne bo dolgo zadostovalo, je razvidno iz tega, ker bode izprtih 420.000 delavcev. Verjetno je, da se bodo delavci preje vdali, ako jim bodo poslala sredstva. Seveda bode imel izpor tudi težke gospodarske posledice, delavci in podjetniki bodo imeli veliko škodo. Kljub temu pa moramo tako delati, kakor smo storili, da delavcem pokažemo, kaj smo.“

To priznanje je vredno, da si ga od vseh strani dobro ogledamo; kajti izjava je odkritosrčna in nam kaže v jasni luči vse mišljenje organiziranega podjetništva. Malokateri podjetnik govori tako odkritosrčno in izda vse svoje tajne načrte, kakor je to storil predsednik podjetnikov nemške kovinske industrije.

Dokler so se delavci borili proti podjetnikom v majhnih krajevnih stavkah, so skoro vedno dosegli več ali manj uspehov. Kajti podjetniki so bili tedaj osamljeni; podjetnik se je bal konkurence in zato se je pobotal z delavci, kakor hitro

je mogel. Tudi so stavkujoči lahko dobivali precejšnjo podporo od drugih delavcev, ki niso bili v boju. Tedaj se je tudi računalo z dejstvom, da mali in srednji podjetnik nimata skupnih koristi z velikim podjetnikom, da se torej ti ne morejo složno boriti proti delavcem, kar je zopet bilo jako ugodno za delavce. Dandanes so se te razmere popolnoma izpremenile. Vsled naraščajoče moči delavstva so bili podjetniki prisiljeni združiti se in gojiti med sabo najtesnejšo vzajemnost. Delavstvo mora računati z dejstvom, da se iz majhnega krajevnega gibanja razvije velikanski izpor. Oglejmo si stvar čisto po domače! Recimo, da bi se pojavilo v Trbovljah ali pa kje drugje plačilno gibanje in bi delavci pričeli stavkati. Trboveljska premogokopna družba pa bi izjavila, ako se ne vdaste bomo izprli vse rudarje, naših rudnikov. Obenem pa bi izjavili tudi podjetniki vseh ostalih avstrijskih rudnikov, da izpro vse rudarje, ako ne gredo trboveljski rudarji na delo. In zakaj to? Podjetniki dobro vedo, da so avstrijski rudarji organizirani v skupni organizaciji „Uniji“; ako bi torej naenkrat bili v gospodarskem boju vsi člani Unije, tedaj bi v najkrajšem času poslala denarna sredstva in delavci bi imeli jako težko stališče, tako da bi se morali najbrže vdati. Toda to še ni vse! Vsi avstrijski delavci vseh strok so zopet združeni v skupni strokovni organizaciji, ki mora v najhujši sili podpirati delavce s takozvanim vzajemnim skladom. Obenem pa bi tudi delavci drugih strok podpirali te avstrijske rudarje. Da bi podjetniki onemogočili to dvojno podporo, izpro vse avstrijske delavce vseh strok. Sedaj so vsi avstrijski delavci v boju, ne morejo pomagati drug drugemu, organizacijam bodo sredstva kmalu poslala in delavci se morajo vdati. Torej: od majhnega krajevnega boja — do splošnega avstrijskega izpora!

Marsikdo bo neverjetno zmajeval z glavo, češ, to je neverjetno. Toda to dejstvo, ki se je do pičice enako zgodilo ob švedskem izporu in sedaj ob nameravanem izporu v Nemčiji. Podjetniki se organizirajo bolj in bolj. Dejstvo je, da bomo morda v par letih ali pa še preje, občutili boje kakor so bili na Švedskem, v Nemčiji in drugje.

Podjetniki gredo še dalje. Ni dolgo od tega, ko so prinesli časopisi vest, da so izprožili italijanski kapitalisti misel, naj bi se ustanovila mednarodna, po vsem svetu delujoča organizacija podjetnikov vsega sveta. To misel so kapitalisti pozdravili jako radostno. In prav nič neverjetno ni, da bo boj proti delavstvu združil kapitaliste vsega sveta. In zakaj to? Kapitalisti hočejo s tem preprečiti, da bi se delavci raznih dežel in držav med sabo podpirali, češ, izprimo še več delavcev v raznih deželah in državah, samo da zlomimo delavsko moč.

Tako si bodeta stala nasproti dva mogočna razreda. Kateri bo zmagal? Odgovor je jasen. Tisti, ki bo močnejši. In kdo bo močnejši? Tisti, ki bo krepkeje organiziran, ki bo bolje preskrbljen z denarnimi sredstvi. Mnogo je delavcev, ki se ne zavedajo tega. Gotovo in nedvomno pa je, da se bodo prejalislej zavedli potrebe po krepki organizaciji. Samo, da bi se ne zavedli prepozno, namreč tedaj, — ko bodo že čutili železni pritisk mogočnega kapitalizma.

Strokovni pregled.

Naznanilo unijskega vodstva podružnicam in vplačevalnicam.

Sodrugom blagajnikom podružnic in vplačevalnic naznanjamo, da so se določbe glede zglaševanja in odglaševanja bolnikov, brezposelnih in tistih, ki gredo k vojakom, spremenile s 1. decembrom t. l. Zglaševanje z belimi in odglaševanje z rdečimi listki (tiskovina št. 10 in 11) poneha s koncem novembra t. l. Od tistega dne se prične zglašanje in odglašanje za vsak mesec skupno. V ta namen se uvede nova tiskovina št. 20. Nova tiskovina ima vse potrebne predelke, iz katerih vsak blagajnik lahko razvidi, kako se vpisuje. Vse je tiskano v tiskovini: začetek in konec bolezni, brezposelnost in službena doba pri vojakih. Treba je samo navesti imena posameznih članov, čas in število prostih znakov, ki jih dotičnik dobi. Zaraditega bo vodstvo gotovo število prostih znakov pošiljalo blagajnikom vnaprej in ne za nazaj kakor doslej.

Podružnična vodstva pa izrecno opozarjamo, da bodo prispevkov oproščeni samo

tisti člani, ki so zglašeni vsak mesec pri unijski centrali. Izkaz prostih znamk se mora vposlati vsak mesec unijski centrali. Predtiskane izkaze in proste znamke ter vsa dotična pojasnila dobe blagajniki. S to uredbo bomo prihranili podružnicam in centrali mnogo poštinih stroškov in tudi mnogo časa.

Sodrug naj si štejejo v dolžnost, da se ravna natančno po tem navodilu.

Predstojništvo.

s Nemško-češki prepir. V sredi meseca novembra so se vršila pogajanja med državno in češkoslovansko strokovno komisijo, ki pa so se na predlog sodr. dr. Adlerja preložila do 1. decembra. V nedeljo dne 27. novembra se je vršila državna konferenca vseh centraliziranih organizacij. Konferenca je pooblastila komisijo za nadaljnjo pogajanje, upati je, da pride do sporazuma.

s Demonstrativni shodi na Dunaju. Celo vrsto shodov je bilo zadnji teden pred otvoritvijo državnega zbora. Dan pred otvoritvijo pa se je vršil shod pod milim nebom pred občinsko hišo, ki je bil nad vse pričakovanje dobro obiskan. Na shodu je govorilo 13 državnih in deželnih poslancev. Shod je sprejel ostro resolucijo proti draginji. Zahtevalo se je odpritev mej in odstranitev carin. Delavstvo postaja povsod nemirno in če vlada ne bo upoštevala tudi delavstva, se pač utegne tudi pri nas v Avstriji kdaj zgoditi kaj izrednega.

s Mestna pekarna v Budimpešti. Ker so vladale v ogrski pekovski obrti slabe kupčijske in gospodarske razmere, je ustanovila mestna občina v Budimpešti mestno pekarno, ki naj bi predvsem skrbela za potrebe mestnih zavodov, kakor na primer bolnic, obenem pa naj bi tudi zadoščala posameznim zahtevam. Zaradi zadnje naloge je stopila mestna pekarna v hudo najsprotje s posameznimi peki ter jih je prisilila, da so pekli boljši in cenejši kruh. Vsak dan se izdela do 28.000 kilogramov kruha in sicer po najnovejšem obratu. Dela se s stroji, ki rabijo le malo delavskih moči. Pekarna je zidana v štiri nadstropja in je ena najmodernejših v Budimpešti. Poleg pekarne se nahaja skladišče kruha, od koder se prodaja kruh posameznim osebam. Že prve dni potem, ko se je ustanovila pekarna, so bili peki prisiljeni cene znižati. Tudi delavci so v mestni pekarni mnogo boljše plačani kakor drugi, ter jim ni treba tako dolgo delati. V zasebnih pekah se dela po štirinajst ur, v mestni pa po osem do devet ur. Na ta način bi se dale ustanoviti tudi občinske mesnice, kjer bi se prodajalo meso ceneje kakor drugod. S tem bi se povzročilo, da bi mesarji morali znižati svoje cene.

s Mednarodna zveza lončarjev. Kako se delavstvo vedno bolj združuje v mednarodnih zvezah, o tem priča mednarodna zveza lončarjev. Zveza obseza lončarje iz Nemčije, Anglije, Avstrije, Danske, Francozke in Italije in skuša zasedati misel mednarodnega združevanja v vedno nove dežele. Ustanovilo se je mednarodno tajništvo, ki daje pojasnila o vseh deželah, kako se razvija lončarska obrt. V slučaju stavke podpirajo člani vzajemno drug drugega, zaradi česar se lahko mnogo uspešneje bore proti podjetnikom. Leta 1908. je štela nemška zveza 14.704 člane, angleška 7000, avstrijska 6000, danska 585, francoska 3000 in italijanska 1529 članov.

s Položaj v nemških rudnikih. Stara resnica je, da rudarji po kaki gospodarski krizi le polagoma začutijo izboljšanje pri svojih plačah. Medtemko delavci drugih strok zopet dobivajo boljšo plačo, trpe rudarji še dolgo potem zaradi prejšnjih slabih gospodarskih razmer. To se kaže sedaj tudi v Nemčiji. Ker se je mislilo, da je kriza že minila, so jemali tuje delavce. Nato pa so se razmere še poslabšale, in pričelo se je s praznovanjem. Sicer so se plače izboljšale za tri fenige, toda kaj je to v primeri s sedanjo draginjo. Delavci so zaslužili po sto ali osemdeset mark; toda kaj je to ob taki draginji. Tako je bilo v nemških rudnikih še pred kratkim. Zdaj pa so se razmere malo izboljšale, vsaj ne praznuje se več. Nasprotno: rudarji se naravnost silijo, da naj opravljajo čezurno delo (Überschichte). In sicer se silijo proti njih volji. Pričakuje se, da se bodo rudarji uprli temu početju. Ako bodo kupčijske razmere v premogokopni industriji ugodne, bodo obenem zahtevali tudi izboljšanje plač.

s Napredki v angleški rudarski zvezi. Zanimivo dejstvo je, da se angleške strokovne zveze, ki so bile nekoč učiteljice drugega evropskega delavstva, dandanes dajo vplivati od nekdanjih učencev. To se vidi zlasti pri rudarjih, kjer se kaže vpliv mednarodnega rudarskega gibanja, ki ga vodijo socialni demokrati. V seji dne 5. oktobra v Edinburgu (Angleška) je prvič sprejel tamkaj zborujoči kongres rudarjev na Angleškem resolucijo, ki zahteva uvedbo od delavstva voljenih delavskih nadzornikov. To je nedvomno uspeh mednarodnih rudarskih kongresov, kjer se vedno poudarja ta zahteva. Resolucijo je predlagal podpredsednik angleške rudarske zveze, sodrug Smillie, ki je proučeval zadnji čas delavsko nadzorstvo na Francoskem, kjer se je ta naredba jako dobro obnesla. Resolucija se glasi: „Delavski nadzorniki naj se imenujejo, kakor se

zahtevajo v manjšinskem poročilu kraljeve komisije o nezgodah v rudnikih. Delavski nadzorniki naj se volijo od rudarjev tistega okraja, ki je pridelen nadzorniku. Nadzornik naj posveti ves čas nadzorovanju jam. Volitveno opravičene osebe naj imajo pravico, da nadzornika potom glasovanja lahko odpuste.“ Poročevalec je dejal, kolike važnosti je, da tisti ljudje, ki dobro poznajo jamo in njene nevarnosti vsak kraj temeljito nadzorujejo. Sedanje nadzorovanje, ki ga opravljajo vladni uradniki, pravzaprav ni nikako nadzorovanje v pravem smislu besede. Sedanji rudniški nadzorniki sami priznavajo, da so utegnili pregledati le par jam in so potem sklepali na razmere v drugih jamah. Rudarji zahtevajo, da naj imajo rudarji večjega rudnika ali več manjših rudnikov pravico izvoliti si iz svoje srede tovariša, ki bo posvetil ves čas pregledovanju jame in ki bo sporočal slehrno nerednost vladnemu uradniku. Nikakor ni pravično, ako se zahteva, da naj si delavstvo samo plača te nadzornike; stroške tega nadzorstva morajo plačati podjetniki ali pa država. Ta zahteva je sicer nova na Angleškem, toda na Francoskem obstoji delavsko nadzorstvo že 20 let in se je jako dobro obneslo. Na Francoskem so delavski nadzorniki mnogo storili, da so se preprečile razne nezgode. Angleški rudarji se morajo zavzeti za to zahtevo z vso odločnostjo in vztrajnostjo, da dosežejo svoj smoter, kajti vsi nasprotniki se bodo z vso silo upirali temu načrtu. Druga pomembna resolucija, ki se je sprejela prav tako enoglasno kakor prva, se nanaša na ustanovitev tedenskega lista. Sicer se izdajanje še ni sklenilo, toda pričelo se je vsaj s pripravi za strokovno glasilo, ki je nujno potrebno za vsako moderno gibanje. Doslej so bili angleški rudarji bolj konservativni. Zdaj pa so se pričeli nagibati k socialni demokraciji in je jako verjetno, da bodo nekoč še jedro angleške socialne demokracije.

s Škof za nedeljski počitek obrtnih učencev. Socialnodemokratski odsek pomočnikov v Toplicah na Češkem se je obrnil na škofa Grobja v Litomericah, kaj sodi o popolnem nedeljskem počitku. Škof je odgovoril, da je za popolni nedeljski počitek obrtnih učencev. Dejal je, da je to velikega družabnega pomena in da bo on sam deloval za uvedbo popolnega nedeljskega počitka za učence v trgovini in obrtu, kolikor mu bo mogoče.

s Plačilni boji nemških strokovnih društev v letu 1909. Gibanja v tem letu so stala pod vtisom gospodarske krize. Vsega vkup je bilo v letu 1909. 6796 gibanj s 480.205 udeleženiimi osebami; v letu 1908. pa je bilo 5838 gibanj s 576.317 osebami. Torej je bilo v letu 1909. število gibanj večje, število udeleženi oseb pa manjše. — Dve tretjini vseh slučajev plačilnega gibanja sta se poravnali mirnim putem, ena tretjina pa je povzročila stavke. Stroškov za vsa ta gibanja so imele strokovne organizacije 6 milijonov mark. In uspehi? 66.794 delavcev bo na teden delalo po 3 1/4 ure manj; 243.400 delavcev bo zaslužilo na teden po 1.83 mark več; 136.203 oseb je doseglo razna druga izboljšanja. Z boji strokovnih društev pa so se zabranili naslednji napadi na delavstvo: za 15.858 oseb podaljšanje delovnega časa približno po 3 3/4 ure na teden; poslabšanje plače za 66.213 oseb po 2.10 mark na teden; druga poslabšanja za 1150 oseb. Poleg tega se je sklenilo 1913 cenovnih pogodb in so se s tem zagotovile pridobljene delavske koristi za 159.628 oseb in sicer za delj časa. Vse to so uspehi enega samega leta strokovnega dela. Kdor bo še dvomil, da strokovne zveze ne pospešujejo izboljšanje delavskega položaja in s tem ne vrše velikega kulturnega dela? Tako člani strokovnih društev v Nemčiji lahko mirno gledajo in z zadovoljstvom zro na uspehe leta 1909. Vkljub neugodnim gospodarskim razmeram so povzpeli zopet bliže k luči delavske svobode. To pot bodo tudi nadaljevali, kakor jo mora nadaljevati delavstvo vseh dežel in narodov, ako se hoče osvoboditi okov kapitalizma.

Dopisi.

d Trbovlje. Ko sem čital v vašem cenjenem listu v številki 21, da se namerava od strani podjetnikov preosnova službenega reda, sem začel premišljevat, kaj bo s trboveljskimi rudarji, če se jim res vsili službeni red, s katerim bi se izročilo delavce na milost in nemilost našim uradnikom in paznikom, ne da bi tudi za nje veljale v službenem redu določbe, ki predpisujejo kaj jim je pripuščeno ali dovoljeno, kaj smejo in kaj ne smejo. V doseданjem službenem redu, so dolžnosti in pravice za paznike in uradnike vsaj deloma določene, a vendar nam delajo razni možakarji, posebno klerikalno pobarvani, vedne krivice. Mislimo si lahko, kako bo pozneje, ko bodo lahko storili vse, kar se jim bo poljubilo, ne da bi jih mogli poklicati na odgovornost. Že sem menil, da bo naše rudarje vaše obvestilo vsaj nekoliko izdramilo iz njihove brezbriznosti, ali zmotil sem se. Namesto, da bi se brigali za

nevarnost, ki jim preti, se pa raje prepirajo med sabo. Zaraditega se mi je zdelo potrebno, da se oglašim ter opozorim rudarje, naj se pravočasno pobrigajo za tako važno vprašanje, ker pozneje ne bo nič pomagalo, čeprav bo kdo zabavljajl črez delegate rudarske zadrage.

V. A.

d Köflach. Iz Köflacha nam pišejo, da so tamošnji slovenski rudarji popolnoma brezbrizni in se ne brigajo za ničesar, da starejši rudarji grozovito trpe in mirno trpe izkoriščanje po kapitalu. Izkoriščanje olajšuje tudi ptujski nemčurski „Štajerc“, ki ga tam, kakor se nam piše, prav radi berejo. Poroča se nam, da je rudniško podjetje izrabilo letošnjo slabo konjunkturo v svojo korist ter potrgalo plače pri pogodnem delu (Akord) in odtegnilo tudi druge ugodnosti, ki so jih imeli poprej. Žalostno je za nas Slovence, da so ravno naši delavci oni, ki z njimi lahko ravna kapitalisti kakor hočejo. Da se dajo izrabljati kot konkurenca delavcem drugih narodov, tega seveda niso krivi delavci sami, temveč domača navada, zakaj naše delavce že od zibelke uče vedno le, naj bodo ponižni, ubogljivi, pobožni, da se jim bo na onem svetu bolje godilo. Kako pa živijo potem delavci v tujini, kjer si iščejo kruha pa je našim učiteljem reda deveta briga. Navedeni slučaj kaže jasno, da so si marsikje krivi delavci slabih gmotnih razmer sami, ker so topi za vsako pametno besedo. Nič ne znajo drugega, nego hoditi zjutraj na delo kakor sužnji in ko pridejo z dela pa se brezbrizno naspe. Slovenskim rudarjem tamošnjega revirja svetujemo, da pristopijo v že obstoječo organizacijo in se s tamošnjimi tovariši rudarji bojujejo za boljši gmotni obstanek.

d Kočevje. Pri našem rudniku nas vedno bolj preganjajo. Plače se nam trgajo ob vsaki priliki. Draginja pa narašča tako, da če ima rudar le majhno družino, ne more več izhajati. Pribili bi lahko nekaterega uradnika in paznika zaradi njihove ošabnosti, toda naši rudarji so tako zatirani, da se tudi tega bojijo. Mnenja so večinoma, da če povemo javnosti, kako so ošabni in pretirano utrgavajo pri pogodnem delu plačo, da jih bodo pozneje še bolj izkoriščali. Med delavci se pa nahajajo tudi klečeplazci, ki znosijo delovodji vse na nos, kar slišijo med delavstvom. Organizacijo imamo, ali jako slabo. Zato pa se nam tudi tako godi. Najbolj žalostno je, da imamo med delavstvom samim nasprotnike naše organizacije. Otresajo namreč jezik proti organizaciji ljudi, ki še niso bili nikoli organizirani, da organizacija ničesar ne stori. Pri organizaciji sami pa nam delajo pobožne ženice vedno zapreko, namesto da bi gledale na to, da bi bili organizirani in si z organizacijo izboljšali svoje življensko stanje. Rudarji, ako hočete, da ne bo vedno slabše, potem se ne ozirajte na par najetih in nevednih nasprotnikov, ki škodujejo sebi in vam po svoji neumnosti, organizujte se in stopite kot en mož k naši organizaciji.

Opazovalec.

Razne stvari.

r Državni zbor. Dne 24. novembra se je pričelo jesensko zasedanje državnega zbora. Ravno tisti dan je imel sejo draginjski odsek, ki je sklenil predlagati uvažanje argentinskega mesa za leto 1911. Dne 26. novembra je bila seja socialno-političnega pododseka, ki se je bavil z zavarovanjem rudarjev proti nezgodam. Odsek je sklenil načelno, da je zavarovati rudarje pri splošnih zavarovalnicah z drugimi delavci.

r Velika nesreča na železnici. Dne 14. novembra se je pripetila velika nesreča na železnici pri postaji Budweis. Šest vozov se je razbilo, kurjač je bil na mestu mrtev. Osem oseb pa ranjenih.

r Katoličani na Ogrskem proti socialnim demokratom. Pred kratkim se je vršil deželni kongres ogrskih katoličanov, pri katerem je grof Apponyi hujskal svoje vernike proti socialnim demokratom. Rimska katoliška cerkev in njeni pripadniki so pač povsod enaki. Če pa bo imela od grofovskega zabavljanja in hujskanja kaj dobička, je drugo vprašanje.

r Pobožni klerikalci proti rimskemu županu. V nedeljo dne 20. novembra so sklicali klerikalci v dvorani „Union“ v Ljubljani protestni shod, ter se pečali z županom v Rimu kakor da bi ne imeli ničesar drugega opraviti. Povabili so na protestni shod poleg tercijsk tudi nekaj mežnarjev. Za reveže doma se Šusteršič in njegovi pajdaši ne brigajo, če ravno jim obetajo pred vsakimi volitvami vse mogoče in nemogoče. Radovedni smo, kdaj se spametujejo zaslepljeni volilci klerikalcev. Sedanje naraščanje draginje in revščine, ki vedno bolj naraščata, jim morda odpreta oči.

Lev Nikolajevič Tolstoj. V nedeljo, dne 20. novembra ob 6. uri zjutraj je umrl Lev Nikolajevič Tolstoj v Astapovem. Mož je bil najslavnejši mislec naše dobe. Zato pa je pretresla vest na milijone ljudi o njegovi smrti. Čeravno je bil po svojem delovanju dober kristjan, ga je vendar ruska pravoslavna cerkev izobčila. Seveda bi se mu pri naši katoliški cerkvi najbrže zgodilo isto. Tolstoj je vodilo prepričanje o neskončni ljubezni

do človeka, ki je bila nekdanj nauk in jedro krščanstva. Njegova ljubezen do človeka je odsevala v popolnem zatajevanju samega sebe. Tolstoj je vedno trdil, da je brezverstvo, poveljčavati cerkev in ne ravnati se po njenih naukih. Pripovedoval je vedno, kako bi naj ravnalo človeštvo po naukih krščanskega siromaštva. Tega pa seveda nobena cerkev ne prenese. Zato pa je bil tudi pokopan v Jasni Poljani brez vsake cerkvene ceremonije na onem mestu, ki si ga je izbral sam. Tolstoj je bil pisatelj in umetnik, največji literat naše dobe. Izgubila ga ni samo Rusija, temveč človeštvo sploh.

r Za odstranitev smrtne kazni. V Petrogradu se je vršil dne 22. novembra veliki shod dijakov, ki so zahtevali odstranitev postave, s katero je določena smrtna kezen.

r Sožalje za Tolstoj prepovedano. Ruska vlada je prepovedala v večjih mestih zborovanja, ki so bila nameravana v sožalje rajnemu Tolstoj.

r Poraz krščanskih socialcev na Dunaju. V drugem dunajskem volilnem okraju se je vršil pred par tedni velikanski volilni boj za mandat, ki ga je imel rajni Lueger. Krščanski socialci so delali s terorizmom, prignali vse svoje dunajske državne in deželne poslance v okraj, da so pomagali agitirati. Volilne komisije, v katerih so imeli krščanski socialci večino, so pomagale slepariti pri glasovanju. Ali delavska volja je močnejša kakor vsa krščanskosocialna lumparija. Socialni demokrat sodrug Schumaier je zmagal z 12.760 glasovi proti krščanskemu socialcu Preyerju; ki je dobil le 11.663 glasov. Krščansko socialni steber na Dunaju se podira. Slovenski klerikalci se v svojem listu zvijajo, kakor kače, da bi zakrili poraz svojih bratcev ali tudi pri nas pride čas, ko bo klerikalcem odklenalo.

r Po božji milosti. Kralj Manuel, ki je v starosti 18 let zasedel prestol portugalskega dvora po milosti božji, je dne 4. oktobra na podlagi božje milosti pobasal culico, ko so mu njegovi podložniki na nedvoumen način povedali, da so ga siti do grla. Portugalci so majhen obmorski narod, ki se preživlja večinoma s poljedelstvom. Ta narod je vzgojen strogo katoliško, ker je Portugalska država najklerikalnejša v Evropi in zaradi tega ni nič čudnega, da je od 6 milijonov broječega naroda 80% analfabetov, torej takih ljudi, ki ne znajo pisati ne brati. Njih trgovina je tako brezpomembna, da ne prihaja v svetovni trgovini prav nič v poštev. Narod je torej reven. Razkošno življenje portugalske dinastije in tamkajšnjih katoliških duhovnikov, menihov, usmiljenih sester pa je tiralo narod še v večjo bedo. Državni dolgovi so naraščali in dosegli končno tako višino, da mora država oddajati polovico vseh dohodkov za obresti. Oče izgnanega Manuela in njegova stara mati, kraljica vdova, sta napravila državi 27 milijonov dolga, ki ga mora plačati narod, ki je že itak popolnoma izmozgan. Umevno je, da so take razmere povzročile ogorčenje v vseh slojih naroda. Le čudno je bilo, da je mogel narod mirno prenašati toliko časa to izkoriščanje. Nejevoljo naroda pa je povzročil revolucionarni duh, raditega je bilo precej ugodno stališče širiti republikanske ideje in antiklerikalno agitacijo. Povod za izbruh krvave revolucije pa je dal umor protiklerikalnega zdravnika Bombarda, ki ga je umoril neki od klerikalcev naprošen poročnik. Ko so v mestu Lizboni zvedeli o umoru, se je takoj jelo pojavljati neko izredno gibanje. Poznavalci razmer so takoj opazili, da kmalu odbije ura mladeniču Manuelu in da je bil umor posledica klerikalne nadvlade in njih nasilja. Tudi v višjih krogih je bila situacija jasna. Preden je padel prvi strel, so si bili jasni, da je revolucija na pragu, ki napravi klerikalni dinastiji konec. Mesto Lizbona je bilo odrezano od vsakega brzojavnega prometa. Železnice so zasedli revolucionarji. Ravnotako vsa javna poslopja. To pa zato, da so preprečili vsako škodo someščanom. Mesto pa je bilo obkoljeno z revolucionarnim vojaštvom, ki so mu poveljevali častniki mornarice. Ob 2. uri ponoči je jelo brodivje bombardirati kraljevo palačo, kjer so se ravno pripravljali k častnemu sprejemu kraljevega gosta predsednika braziljske republike. Naenkrat se je začela streha podirati nad njihovo glavo in kralj jo je popihal v klet. Revolucionarji seveda niso stregli po njegovem življenju; dali so mu priliko, da se je vkrcal na ladjo pred Lizbono. Revolucionarji pa so razglasili republiko, kar je napravilo med narodom nepopisno veselje. Narod pa se je rešil pijavk v obliki dinastije in rimskega klerikalizma. Zasijalo mu svetlo solnce svobode.

r Otrok v svinjaku. V občini Pettenbach na Gornjem Avstrijskem je imela mati Kiesenobner, prav pobožna kmetica, ki gre vsako leto večkrat k spovedi, pripoveduje se tudi, da rada hodi na misijone in obiskuje božja pota, zaprto svojo hčerko 14 let v svinjaku zraven svinj. Tudi hrano

je imel otrok s svinjami. Otrok je začel hoditi v šolo, ker pa ni bil popolnoma sposoben, ga je sirova mati zaprla k svinjam. Njen mož, ki je bil otroku očem, pa je tudi, čeravno je vedel, da je otrok pri svinjah, molčal in nikomur povedal o tem. Pred kratkim pa je zvedlo orožništvo, ki je pozneje rešilo otroka tega življenja. Mati se bo morala zagovarjati pri sodniji, enako tudi njen mož. Krivo je pa tudi varstveno sodišče, ki se je tako malo brigalo za otroka, ki je bil brez pravega očeta.

r Eksplozija v rudniku! Trinidad v Kolodaru je 10. novembra v rudniku nastala eksplozija jamskih plinov. Ponesrečilo je 70 rudarjev do smrti, mnogo pa jih je bilo tudi ranjenih.

r Prvo predavanje in tolmačenje novega občinskega in volilnega reda, ki je postal z najvišjim potrjenjem zakon, se prične v soboto dne 3. decembra t. l. ob 9. uri zvečer v prostorih rudarskega društva v Idriji. Potreba vsakega 24 letnega Slovenca je, da pozna to postavbo.

r Revolucija v Meksiki. V Meksiki je nastala revolucija. Po vsej deželi je vstaja. Ves boj je naperjen proti predsedniku Porfirio Diaz.

r Razstrelba smodnika. Pri rudniku rov Juri v Peitheu se je pri prevažanju užgal smodnik v predoru. Dva rudarja sta bila takoj mrtva, dva težko ranjena in več lahko ranjenih.

r Zasedanje avstroogrske delegacije zaključeno. Avstroogrska delegacija se je zaključila, ko je dovolila molohu militarizmu ogromne vsote. Avstrijski narodi naj le plačajo, kaj briga to vlado, da si le napolnijo blagajne za vojaštvo. Narodi naj le plačajo. Če stradajo, to jim ni mar. Saj se tudi meščanski gospodje delegati ne menijo za to, saj nismo slišali razen socialnih demokratov ne enega, ki bi se bil v delegaciji spomnil na svoje volilce. Kako dolgo bomo še prenašali mirno to breme in stradali, je odvisno od bodočnosti. Upati je, da se enkrat vendar odpro volilcem oči.

r Kako je razširjeno strankino časopisje na Štajerskem. Dne 30. oktobra se je vršila na Štajerskem v Gradcu deželna konferenca socialnodemokratske stranke. Na konferenci je poročal upravitelj socialdemokratskega dnevnika „Arbeiterwille“, da ima list med tednom 15.900 naročnikov, ob nedeljah 23.100, da so lanskega leta pridobili skupaj 3587 novih naročnikov. Če se pomisli, da je razširjeno na Štajerskem poleg političnega lista tudi strokovno časopisje, potem se mora smatrati, da so tam delavci res vneti za čitanje. Sodrugi, ali ne bi bilo tudi pri nas mogoče razširiti strankino glasilo „Rdeči Prapor“. Da, da, samo če bi hoteli. Na Štajerskem imajo šest socialnodemokratskih državnih poslancev in pet deželnih poslancev. Kaj pa imamo pri nas? Nič. Krivda je to, ker premalo razširjamo svoje časopisje. Kdor hoče napredek naj pomaga tudi razširati naše strankino glasilo „Rdeči Prapor“.

Občno konsumno društvo v Idriji

9—9

priporoča svojim članom bogato zalogo vsakovrstnega blaga. Društvo ima na izbiro **moške narejene obleke** po najnovejši modi, **ženskega blaga** vsake vrste, **slamnike za moške in otroke** itd. Vse po jako nizki ceni. Pridite in kupujte, kajti v lastni prodajalni ste najbolje in najcenejše postreženi!

Kosumno društvo rudarjev v Hrastniku

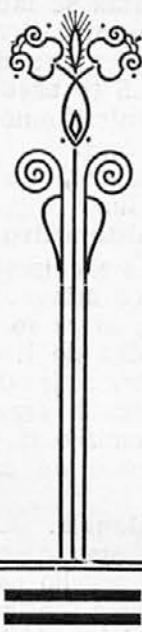
priporoča

1

svojo bogato zalogo špecerjskega in manufakturnega blaga, kakor tudi čevlje za otroke in odrasle.

Vse po jako nizki ceni.

Delavci! Dolžnost Vaša je, da podpirate svoje podjetje. Član lahko postane vsak.

Občno konsumno društvo v Trbovljah

se priporoča svojim članom

za nakupovanje vseh življenskih potrebščin kakor tudi manufakturnega blaga po najnižjih cenah. ∴

Tvrška

Leskovic & Meden

Ljubljana, Jurčičev trg št. 1

naznanja slavnemu občinstvu, osobito delavskim slojem, da je prevzela glavno prodajo in izdelovanje staroznanega likerja

„Triglav“.

Proizvaja tudi „Pelinkovac“. Ima veliko zalogo raznih opojnih pijač, vina in specerjskega blaga.

! Prva žgalnica !

Brata Wortmann

Šušak

priporočata svoje lastne izdelke.

Naročila na žganje, likerje, konjak se vrše ceno in takoj.

Zastopnik:

8—6

Franc Remic, Ljubljana.

I. Jax & sin

Ljubljana

Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo bogato zalogo

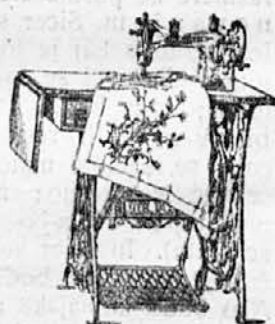
šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji „Adler“.

Vozna kolesa.

Ceniki zastonj in franko.

Priporočamo našim

-- gospodinjam --

KOLINSKO CIKORIJO!

== iz EDINE Slovenske Tovarne v Ljubljani. ==

Izdajatelja in zalagatelja Ignacij Sitar in Martin Repovš. — Odgovorni urednik M. Čobal v Zagorju. — Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.